Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi Halleri

Yönetim kurulu, anonim şirketlerin kanuni olarak bulunması zorunlu yönetim ve temsil organıdır. Yönetim ve temsil şirket tarafından üçüncü bir kişiye devredilmediği takdirde, bu yetkiler yönetim kurulu uhdesinde bulunur. Kuruluş esas sözleşmesi ile veya genel kurul kararı ile atanan yönetim kurulu üyelerinin görevleri çeşitli sebeplerle sona erebilir. Aşağıda detaylı şekilde sayılacak olan yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesi halleri genel olarak şu şekilde ifade edilebilir: (i) görev süresinin dolması, (ii) yönetim kuruluna üyelik için gerekli kanuni şartları veya esas sözleşme ile belirlenmiş nitelikleri kaybetmesi, (iii) genel kurul tarafından görevden alınması, (iv) istifa ve (v) ölüm.

Yönetim Kurulu Üyesinin Görev Süresinin Sona Ermesi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (“**TTK”, “Kanun**”)’nun 362’nci maddesine göre anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri en çok üç yıl için seçilebilir. Bu sürenin kısaltılması mümkün olmakla birlikte, TTK 362 hükmü emredici nitelikte olduğu için daha uzun süre ile belirleme yapmak mümkün değildir. Ancak, esas sözleşmede aksi bir hüküm olmadığı sürece, görev süresi sona eren yönetim kurulu üyesinin görev süresinin uzatılmasının

önünde herhangi bir engel yoktur. Yani tek seferde üç yıllık süre için seçilebilen yönetim kurulu üyesinin görev süresi genel kurul tarafından her seferinde üç yılı aşmayacak şekilde sınırsız seferde uzatılabilir.

Eski kanun döneminde yönetim kurulunun süresi dolduğu takdirde, genel kurul tarafından yeni bir yönetim kurulu seçilinceye kadar yönetim kurulunun görevinin devam edeceğine ilişkin hüküm bulunmaktaydı. Yeni kanun döneminde TTK'da yönetim kurulu üyelerinin görev süresinin sona ermesi durumunda ne olacağı konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak yerleşik Yargıtay içtihatları uyarınca eski kanun dönemindeki uygulamaya paralel olarak eski yönetim kurulu, organ yokluğu durumu ortaya çıkmaması adına, yeni bir yönetim kurulu seçilinceye kadar görevine devam etmektedir.

Yönetim Kurulu Üyesinin Kanuni Şartları veya Esas Sözleşme ile Belirlenmiş Nitelikleri Kaybetmesi

TTK'ya göre anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesi olunabilmesi için aranan birtakım şartlar mevcuttur. Kanun'un 359'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasında "üyeliği sona erdiren sebepler seçilmeye de engeldir" denilmek suretiyle, bu şartların genel kapsamı belirlenmiştir. Anonim şirket yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren haller ise TTK m. 363/2'de yer almaktadır: *"Yönetim kurulu üyelerinden birinin iflasına karar verilir veya ehliyeti kısıtlanır ya da bir üye üyelik için gerekli kanuni şartları yahut esas sözleşmede öngörülen nitelikleri kaybederse, bu kişinin üyeliği, herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden sona erer."* Buna göre hakkında iflas kararı verilenler, ehliyeti kısıtlananlar (tam ehliyetli olmayanlar) yahut başka bir kanunda (örneğin Bankacılık Kanunu'nda bankalarda yönetim kurulu üyesi olmak için belli bölümlerden mezuniyet şartı aranmaktadır.) ya da şirket esas sözleşmesinde yer alan nitelikleri taşımayanlar yönetim kurulu üyesi olamayacaktır.

Kanuni şartların yanı sıra şirket esas sözleşmesinde şirket için seçilecek yönetim kurulu üyelerinde ilave birtakım özellikler aranması da mümkündür. Örneğin bir turizm şirketinin esas sözleşmesine, seçilecek olan yönetim kurulu üyelerinin dört yıllık turizm işletmeciliği bölümü mezunu olması şartı aranabilir.

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin kanuni şartları veya esas sözleşme ile belirlenmiş nitelikleri kaybetmesi halinde, TTK m. 363/2 uyarınca yönetim kurulu üyeliği kendiliğinden sona erecektir. Bu durumda TTK m. 363/1 uyarınca, yeri boşalan yönetim kurulu üyesinin yerine yönetim kurulu, kanuni şartları haiz birini, geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunacaktır. Bu kapsamda seçilen üye, onaya sunulduğu genel kurul toplantısına kadar görev yapacak ve onaylanması hâlinde yönetim kurulu üyeliği sona eren üyenin süresini tamamlayacaktır.

Yönetim Kurulu Üyesinin Genel Kurul Tarafından Görevden Alınması

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesinin görevinin sona erme hallerinden bir diğeri de yönetim kurulu üyesinin, genel kurul tarafından görevden alınması, bir diğer deyişle azlidir. Buna ilişkin düzenleme TTK'nın 364'üncü maddesinde yer almaktadır: "*Yönetim kurulu üyeleri, esas sözleşmeyle atanmış olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması veya gündemde madde bulunmasa bile haklı bir sebebin varlığı hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilirler. Yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi, kendi adına tescil edilmiş bulunan kişiyi her an değiştirebilir.*"

Buna göre (i) gündemde buna ilişkin bir madde varsa veya (ii) gündemde bulunmamasına rağmen buna ilişkin haklı bir sebep varsa[1], yönetim kurulu üyeleri genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilir.

Görevden alınan yönetim kurulu üyesinin, TTK m.364/2 uyarınca, **şirkete tazminat davası açma hakkı** doğduğunu da belirtmek gerekir. Yönetim kurulu ile şirket arasındaki ilişkinin vekalet ilişkisi olduğunun kabulü ile[2] görevden alınan yönetim kurulu üyesinin Türk Borçlar Kanunu ("**TBK**") m.512 uyarınca *"uygun olmayan zamanda sözleşmenin feshedilmesi"* nedeniyle maddi tazminat davası ve TBK m. 58 gereğince *"kişilik haklarının ihlal edilmesi"* nedeniyle manevi tazminat davası açma hakkı olduğu söylenebilir.

Herhangi bir usule aykırılık mevcut olması durumu hariç, yönetim kurulu üyesinin görevden alınması kararının iptali istemli dava açılması mümkün değildir.

Yönetim Kurulu Üyesinin İstifası

İstifa, yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesi hallerinden bir diğeridir. Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri, herhangi bir sınırlama söz konusu olmaksızın, diledikleri zaman yönetim kurulu üyeliğinden istifa edebilir. Yukarıda bahsedilmiş olduğu üzere anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasında bir vekalet ilişkisi olduğu kabul edilmektedir. Bu doğrultuda TBK m.512'de açıkça ifade edildiği üzere "Vekalet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir."

İstifa hakkı, her yönetim kurulu üyesinin şahsi bir hakkıdır. Bu hakkın sınırlandırılması mümkün değildir. Kamuda yer alan uygulamalar gibi, istifanın kabulü için yönetim kurulunca veya genel kurulca bir karar alınmasına gerek bulunmamaktadır. İstifa, tek taraflı bozucu yenilik doğuran bir haktır ve iç ilişkide, istifa beyanının şirkete ulaşması ile hukuki sonuç doğurmaktadır. Dış ilişkide ise üçüncü kişiler bakımından etkili olabilmesi için, yönetim kurulundaki değişikliğin şirket tarafından ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmesi gerekir. İstifası tescil ve ilan ettirilmemiş olan yönetim kurulu üyelerinin, istifa işleminin tespiti için asliye ticaret mahkemelerinde dava açma hakkı mevcuttur.

Yönetim kurulu üyeliğinden istifa, kural olarak şekle tabi değildir. Ancak uygulamada ispat açısından istifanın yazılı şekilde yapılması tavsiye edilir. İstifanın, toplantıda tutanağa geçirilerek gerçekleşmesi halinde, bu tutanağın istifa eden yönetim kurulu üyesi tarafından da imzalanması gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki şirkette aynı zamanda hisse sahibi olan bir yönetim kurulu üyesi, sahip olduğu hisselerin tamamını devretse dahi yönetim kurulu üyeliğine devam edebilir. [3]

Yukarıda bahsedilmiş olduğu üzere TBK m.512 uyarınca *"uygun olmayan zamanda sözleşmenin feshedilmesi"* nedeniyle vekalet ilişkisinin taraflarının tazminat davası açma hakkı bulunmaktadır. Bu hak tek taraflı bir hak olmadığı için, yönetim kurulu üyesinin uygun olmayan bir zamanda, aniden üyelikten istifa etmesi halinde, şirket tarafından yönetim kurulu üyesine tazminat davası açılması mümkündür.

Anonim şirketlerde herhangi bir yönetim kurulu üyesinin istifası halinde TTK m. 363/1 uyarınca, yeri boşalan yönetim kurulu üyesinin yerine yönetim kurulu, kanuni şartları haiz birini, geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunacaktır. Bu kapsamda seçilen üye, onaya sunulduğu genel kurul toplantısına kadar görev yapacak ve onaylanması hâlinde yönetim kurulu üyeliği sona eren üyenin süresini tamamlayacaktır.

Yönetim Kurulu Üyesinin Ölümü

Ölüm, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesi hallerinden bir diğeridir. Herhangi bir yönetim kurulu üyesinin ölmesi durumunda TTK m. 363/1 uyarınca, yeri boşalan yönetim kurulu üyesinin yerine yönetim kurulu, kanuni şartları haiz birini, geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunacaktır. Bu kapsamda seçilen üye, onaya sunulduğu genel kurul toplantısına kadar görev yapacak ve onaylanması hâlinde yönetim kurulu üyeliği sona eren üyenin süresini tamamlayacaktır.

---

[1] Bu durum, anonim şirketlerdeki gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnasını teşkil eder. Haklı sebeplerin neler olacağına dair kanunda net bir belirleme olmadığı gibi, doktrinde de farklı görüşler mevcuttur. Önemle belirtmek gerekir ki haklı sebeplerin varlığı

açısından yönetim kurulu üyesinin kusuru aranmamaktadır.

[2] Yönetim kurulu ile şirket arasındaki ilişkinin niteliği tartışmalıdır. Bu ilişkinin vekalet ilişkisi olduğu savunulduğu gibi, hizmet ilişkisi olduğu da savunulmaktadır. Üçüncü bir görüşe göre ise bu sui generis (kendine özgü) bir sözleşme tipidir. Fakat doktrindeki baskın görüş, bu ilişkinin vekalet ilişkisi olduğu yönündedir.

[3] Eski TTK döneminde, şirket yönetim kurulunda bulunulabilmesi için, şirket hissedarı olmak gerekiyordu. Yürürlükte olan Kanun'da buna ilişkin bir düzenleme bulunmadığı için hissedarlıktan ayrılmanın yönetim kurulu üyeliğine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.